

Janzenista és janzenista vonatkozású könyvek a jászói premontrei prépostság könyvtárában

---

TÜSKÉS Anna

Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézet, tudományos munkatárs
ORCID 0000-0003-1464-5013

Jansenist and Jansenism-Related Books in the Library of the Premonstratensian Abbey of Jasov

Abstract | On the basis of the data recorded in the two book catalogues of 1787 and 1897, and of the current collection of 17th and 18th century books held by the Premonstratensian provostship in Jasov, it can be stated that the monks, who were mostly informed by the culture of the age, were not left untouched by Jansenist influence. While in the previously unknown inventory of the abolition of 1787 I was able to identify the work of only one prominent Jansenist author, Antoine ARNAULD's *Logica sive Ars cogitandi*, the 1897 catalogue includes several works primarily related to Jansenism: three by Pasquier QUESNEL, two by Isaac LE MAISTRE DE SACY and one by Blaise PASCAL. The investigation indicates that Jansenist spirituality, theological Jansenism, the critique of Jansenist views and Jesuit hostility rooted in Jansenism were all present in the books held at Jasov. The active participation of the Premonstratensian monks in the controversy surrounding the doctrine of mercy is remarkable.

The basic feature of the library collection according to the 1787 inventory is the dominance of Latin-language works: four-fifths of the works are in Latin, the rest being mainly in German, with a relatively small number of works in Hungarian and French. The linguistic distribution of the books is closely related to the origins and language skills of the monks. The main themes of the works are theology, church history, ecclesiastical law, preaching, meditation, natural sciences and school textbooks, but we also find FÉNELON's *Telega-*

* Köszönöm a kutatás engedélyezését Ambróz Martin Štrbák apát úrnak, a könyvek tanulmányozásában nyújtott segítséget Veronika Timuláková könyvtárosnak és kollégáinak, a prépostság történetéről folytatott beszélgetéseket Banyko Attila Joachim atyának.

chus, the literary bestseller of the age, among the books. Works existing in more than one copy show the intensity of monastic use. Due to the abbreviated descriptions, the Bible editions cannot be precisely identified: there were monolingual Hebrew, Latin and Hungarian editions, as well as bilingual Hebrew-Latin and Latin-German editions. The books helped the Premonstratensians to carry out their daily duties in the fields of spiritual care, education and the economic affairs of the monastery.

Keywords | Jansenism, Jasov, Library of the Abbey, library collection, Premonstratensians

A janzenista könyvek és eszmék közvetítését, jelenlétét és hatását a Magyar Királyságban mintegy száz éve kutatják. A témával az 1920-as évektől kezdve több évtizedig foglalkozó Zolnai Béla után Köpeczi Béla és Hopp Lajos főként II. Rákóczi Ferenc rodostói könyvtárában és munkáiban, valamint Mikes Kelemen életművében vizsgálta a kérdést. Az elmúlt harminc évben megjelent néhány, a 18. századi főúri és főpapi könyvtárak janzenista állományát vizsgáló tanulmány. Az eddigi vizsgálatoknak¹ a jelen kutatás szempontjából fontos következtetései a következők:

1. A 17–18. században janzenista könyvek három irányból érkeztek Magyarországra: Párizsból, Bécsből, Rómából és Velencéből.

2. Az eddig azonosított legfontosabb szerzők műveik előfordulási gyakoriságának sorrendjében a következők: Pasquier Quesnel, Blaise Pascal, Antoine Arnauld, Claude Fleury, Pierre Nicole, Cornelius Jansen, Pierre Jurieu és Nicolas Fontaine.

3. A könyvgyűjtők személyes érdeklődése meghatározó tényező volt a janzenista és az azokra reflektáló, azokkal vitázó művek beszerzésében. A gyűjtésből önmagában még nem következik automatikusan a könyvtárfejlesztők janzenista elkötelezettsége, de jelzi tájékozódásuk irányát. A jelentős janzenista könyvanyaggal rendelkező, a nyilvánosság számára is megnyitott két főpapi könyvtár – Klimó György és Eszterházy Károlyé – létrehozását és gyarapítását elsősorban a felsőfokú képzés és a közművelés céljai ösztönözték. Állományuk három fő forrásból táplálkozott: a) Giuseppe Garampi segítségével Bécsből; b) az egyházmegyei papság és kolostorok gyűjteményéből rendeltileg begyűjtött könyvekből; c) az elhunyt papok hagyatékából. A janzenista alapirodalom tudatos gyűjtése kimutatható Herzan Ferenc szombathelyi püspök és a kálvinista gróf Ráday Gedeon költő, műfordító és politikus könyvtárában is.

A kutatás során a jászói premontrei prépostság könyvtári állományában vizsgáltam a 17–18. században kiadott janzenista és janzenista vonatkozású könyvek jelenlétét. E könyvtárba a 18–19. században számos különböző, ma részben ismeretlen forrásból érkeztek kötetek. A kutatás korábban többnyire egy-egy főúri vagy főpapi könyvgyűjtő vagy kisebb intézmény janzenista állományát elemezte, a szerzetesi könyvtárak állományának vizsgálata alig kezdődött el.

---

1 A kutatástörténeti áttekintéshez lásd Tüskés Anna, „Janzenista (vonatkozású) könyvek a Budapesti Egyetemi Könyvtárban, az Országos Széchényi Könyvtárban és a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában”, *Magyar Könyvszemle* 137, 4. sz. (2021): 492–595. DOI: 10.17167/mksz.2021.4.492-515. Néhány fontos munka: ZOLNAI Béla, *A janzenizmus kutatása Középeurópában*, Acta Philosophica 4 (Kolozsvár: Universitas Francisco Josephina, 1944); BITSKEY István, „Janzenizmus és ortodoxia: Az egri püspöki könyvtár olasz anyaga a felvilágosodás korában”, *Magyar Könyvszemle* 98, 1. sz. (1982): 60–67; TÓTH Ferenc, „Janzenista művek a Szombathelyi Egyházmegyei Könyvtár gyűjteményeiben”, *Magyar Könyvszemle* 115, 1. sz. (1999): 82–91; BEREZS Ágnes, *Janzenista olvasmányok Magyarországon*, PhD disszertáció (Szeged: 2006); Tüskés Gábor, „A janzenizmus kutatásának néhány kérdéséhez”, *Irodalomtörténeti Közlemények* 119, 2. sz. (2015): 161–180, 164; Tüskés Gábor, „Janzenizmus, felvilágosodás, emlékirat”, in *A felvilágosodás előzményei Erdélyben és Magyarországon, 1650–1750*, szerk. BALÁZS Mihály és BARTÓK István, 23–39 (Szeged: SZTE Magyar Irodalom Tanszék, 2016), 25–26.

A tanulmányban az 1787-es abolitio eddig ismeretlen jászói inventáriumának könyvjegyzékei, a 19. század végi kéziratos katalógus és az épülőben lévő online adatbázis segítségével tekintem át a janzenista és janzenista vonatkozású könyvek meglétét az egykori és a jelenlegi könyvtári állományban. A possessor- és egyéb bejegyzések, margináliák számbavételével igyekszem közelebről is bemutatni az egykori tulajdosokat, használókat.

2. A jászói könyvtár

A jászói könyvtár történetéről közölt összefoglalásában Eugen Saból 1954-ben mintegy ezerhaty száz kötetes 18. századi könyvtárról ír, azonban nem említ semmilyen forrást állítása alapjaként.² Szelestei Nagy László 2008 augusztusában egy hallgatói csoportjával járt a jászói könyvtárban, hogy felmérje az állományt és a további teendőket. Egy hétig dolgoztak ott, az állományról Szelestei Nagy jegyzeteket készített, de ezeket nem publikálta, mivel akkor az állományvédelem és a segítségnyújtás volt a cél.³ A restaurálandó kötetekre felhívták a figyelmet, a templomtoronyban tárolt köteteket lehordták, polcra rakták. Az utóbbi két évtizedben Jávor Annának a jászói templomot és könyvtárat falképekkel díszítő Johann Lucas Kracker-ről szóló monográfiája és Barbara Balázsová tanulmánya foglalkozott a könyvtár freskóinak ikonográfiai programjával.⁴ A jelenlegi könyvtárosok feltételezik a 18. századi könyvállományról, hogy az Egri Egyházmegyei Könyvtár őriz belőle pár darabot, de feltárássra eddig nem volt módjuk.⁵

Az eddigi kutatások alapján a könyvtár története három fő korszakra osztható:

2.1. A jászói premontrai prépostság jelenlegi könyvtárának története a 18. századig vezethető vissza, amikor a 12. században alapított, majd a 16. században elnéptelenedett kolostor helyére a loukai (Csehország) kolostorból 1745-ben érkező Andreas Sauberer (1700–1779) prépost Mária Terézia támogatásával késő barokk templomot és monostort építtetett Anton Pilgram tervei szerint.⁶ A könyvtárhelyiség a templom szentélye mögött, a kerti traktus emeletén kapott helyet a monumentális épületegyüttesben. Freskóit Johann Lucas Kracker festette 1776-ban, aki korábban (1762–1764) a templom falképeit és oltárképeit festette.⁷ Az új könyvtárterem díszítése Sauberer ugyanebben az évben

2 Eugen SABÓL, „Býv. premonštrátska knižnica v Jasove”, in *Knižnice na Slovensku: Sborník o vývoji významnejších slovenských knižníc*, ed. Jozef Kuzmík, 172–175 (Martin: Matica slovenská, 1954).

3 Szelestei Nagy László szóbeli közlése. Mivel a restaurálásra a kolostor nem kapott pénzt, a munkálatok nem folytatódtak.

4 JÁVOR Anna, *Johann Lucas Kracker: egy késő barokk festő Közép-Európában* (Budapest: Enciklopédia, 2004), 134–137; Barbara BALÁZSOVÁ, „»Hic Jason novus incola Jasovianae Phoebus adorea«: Einige Bemerkungen zum ikonographischen Programm der Bibliothek von Jasov”, *Ars* 47, nr. 1. (2014): 70–83.

5 Veronika Timuláková szóbeli közlése.

6 Veronika TIMULÁKOVÁ, „The Library of Jasov Monastery – Thesaurus Scientiae et Sapientiae” in *Umením a slovomkultúrne: Dedičstvo Rádu premonštrátov v Jasove / Through Art and Word: The Cultural Heritage of the Premonstratensian Order in Jasov*, 59–62 (Košice: East Slovak Gallery, 2021).

7 JÁVOR, *Johann Lucas Kracker...*, 134–137.

tartott aranymiséjére készült el,⁸ de megfelelő berendezés hiányában nem könyvtári, hanem reprezentatív célokra használták a helyiséget. Ekkor a könyveket a kolostor prelatúrájának földszintjén lévő helyiségekben tárolták. Az 1772–1780 közötti időszakban a könyvtáros, jogász, történész és levéltáros Mallyó József (1744–1818) irányította a könyvtár működését. A könyvtári célokra tervezet terem üresen állt még 1787-ben is, amikor II. József feloszlatta a prépostságot.

2.2. I. Ferenc 1802-ben visszaállította a rendet azzal a feltétellel, hogy oktatási feladatokat vállal. Az abolitio során Budára szállított könyvekből 90 darab 1803-ban visszaszakerült Jászóra, és ezt követően Zásió András prépost nagyobb összeget fordított új könyvek vásárlására.⁹ Az új beszerzéseken túl az elhunyt rendtagok hagyatéka is rendszeresen bővítette az állományt. A 19. század elején a rend történetét is megíró Mallyó József, majd 1805-től Koritsnyák Jakab (1778–1846) volt a könyvtáros, aki igyekezett az állományt rendezni. A könyvek első belső kötéstáblájára nyomtatott *ex libris* került.¹⁰ A könyvtárat azonban ekkor sem költöztették át az e célra kialakított reprezentatív terembe. Miután Benedek Ferenc (1893–1900) prépost 1895-ben restaurálta a freskókat, és polcokkal, illetve két vas csigalépcsővel könyvtári célokra használhatóvá tette a helyiséget, költöztették be az ekkor mintegy 28500 kötetes gyűjteményt. Az első fennmaradt, a teljes állományt leíró kéziratos katalógus 1897-ben készült a Budapesti Egyetemi Könyvtár főkönyvtárosa, Kudora Károly (1851–1916) irányításával, s e munkálatok részeként újabb *ex libris* került a könyvekbe.¹¹

2.3. A prépostság 1950-es feloszlása után 2000-ig ápolási otthon és értelmi fogyasztékos szociális gondozó intézménye működött a kolostor épületegyüttesében. A történeti könyvtár és a 20. századi papi könyvtárreszek átvészelték ezt az időszakot a Szlovák Nemzeti Könyvtár egy-egy Jászóra delegált könyvtárosának köszönhetően. A 20. századi könyvállomány a templom keleti oldalán lévő első emeleti folyosón elzárva található, nem kutatható, katalógusa nem ismert. A premontrei rend 1990 után fokozatosan visszakapta az épületeket. A 2012 óta folyó online katalogizálás szinte naponta új felfedezésekkel jár.¹²

8 Az ünnepségről és Csák Gellért beszédéről: MENYHÁRT Ágnes, „Boldog szerencsés órában, üdöben, örvendetes Jubilaemos esztendőbe született [...] Sauberer András, jászói prépost köszöntése 1776-ban”, in *KOR/TÁRS – Kapcsolat, háló(zat) és közösség az 1800 előtti Európában: Fiatalok Konferenciája 2018*, szerk. ERDŐDI Alexandra Anita, FINTA Mária Anna, MOLNÁR Annamária, VIRÁG Csilla és VRABÉLY Márk, 111–129 (Budapest: reciti, 2019).

9 *A jászóvári premontrei kanonokrend jubileumi névtára történeti bevezetéssel, 1802–1902* (Budapest: Stephaneum, 1902), 41.

10 *A jászóvári premontrei kanonokrend jubileumi névtára...*, 322, 326.

11 Kudora Károly javaslata a könyvtár rendezésére Benedek Ferenc prépostnak, 1897. január 12. Tintaírású kézirat: Martin, SNK (Szlovák Nemzeti Könyvtár), JAS 810 R 795.

12 A címlapfotókat is tartalmazó online katalógus, hozzáférés: 2022.11.05, <http://opatstvojasov.kniznice.eu/cgi-bin/koha/opac-main>. Például 2021. július eleji ott tartózkodásom idején fedezték fel a könyvtárosok Johann Lucas Kracker 1765-ös possessorbejegyzését a következő könyvben: Chrysostom Erdmann SCHRÖTTERS, *Allzeitfertiger und auf allerley Fälle gerichteter Briefsteller* (Naumburg–Leipzig: 1763), jelzet: L 293.

A Magyar Nemzeti Levéltárban a feloszlatott magyarországi kolostorok leltárai között a 35. doboz őrzi a jászói premontrei kolostor abolíciós inventáriumát.¹³ Az 1787. március 26-án kelt leltár a földszinten található téli refektóriumot nevezi meg, mint amit könyvtárként is használtak, ugyanakkor ennek a helyiségnek nincs külön leltára.¹⁴ Az esetlegesen ott tárolt könyvekről jelenleg nincs semmiféle adat. A leltár a földszinti szerzetesi szobák bútorzatának számbavétele mellett tartalmazza a megközelítőleg mintegy 1950 kötet listáját.¹⁵ Kiegészítésképpen megvizsgáltam a pozsonyi Szlovák Nemzeti Levéltár jászói anyagát, amelyben nem találtam könyvlistát.¹⁶

A 18. századi jászói könyvtár állományával kapcsolatban a jászói prépostsági és az egri főegyházmegyei könyvtárosok egyaránt azt feltételezik, hogy a lyceum alapító Eszterházy Károly egyházmegyéje papjaitól és intézményeitől – így a jászói prépostság könyvtárából is – rendszeresen szállítottak könyveket egri könyvtárába.¹⁷ A 18. században Jászón kéziratos possessorbejegyzések készültek, például „Bibliotheca Jaszoviensis Canon. Reg. S. et Ex. Ord. Praemon. 1779” szöveggel.¹⁸ A 19. században kétféle nyomtatott ex librist ragasztottak az első kötéstábla belső oldalára. A század első felében az „Inscriptus Bibliothecae Jaszoviensi Canoniorum Regularium Praemonstratensium, Anno 18.” feliratút alkalmazták, amelyen gyakran nem töltötték ki az évszám utolsó két számjegyét. Az 1890-es években történt könyvtárrendezéskor ragasztották be az „Inscriptus Bibliothecae Jaszoviensi Canoniorum Regularium Praemonstratensium.” feliratút, amelyet a szakrendbeli megjelölés követ. Az ex libris-eket gyakran a korábbi possessorbejegyzésre ragasztották, így az olvashatatlanná vált.

A 19. század eleji vagy a 19. század végi ex librist tartalmazó könyvek gyakran korábban a jászói premontrei szerzetesek tulajdonában lehettek. Jó példa erre Nicolas Le Tourneux *L'Année chrétienne* című műve 1739-es német kiadásának itt őrzött példánya,¹⁹ melynek első kötetében 1842-es évszámú ex libris található, a hatodik kötet címlapján pedig „Carl Waczek” azaz Vatzek Károly (1747–1840) premontrei szerzetes possessorbejegyzése áll. Vatzek a prépostság 1802-es újjáalapításakor először jószágkormányzó volt Leleszen, 1803-tól újoncmester, majd nyugalomba vonult Jászón. A könyvet tehát halála után vette át a könyvtár.

---

13 Magyar Nemzeti Levéltár C szekció 103 Helytartótanácsi Levéltár. Számvevőség, Alapítványi Ügyosztály. A feloszlatott magyarországi kolostorok leltárai, 35. doboz, Premontrei kolostorok, Jászó (a továbbiakban: MNL C 103, 35. d.).

14 MNL C 103, 35. d. Inventur Nro 41, 26 März 1787. 495v, „In Convent Winter Refectorium Nro XIV [?] als interims Bibliothek [?]”

15 MNL C 103, 35. d., Inventur Nro 17, 286–320.

16 SNA Bratislava, B. I. 1. Premonstrátska prepozitúra Jasov.

17 Az Egri Főegyházmegyei Könyvtár könyveinek possessor-katalógusa összeállítás alatt áll. Köszönöm a szóbeli információt Balogh Ferenc igazgató úrnak.

18 A 123.

19 A 119.

3. Az 1787-es abolíciós inventárium könyvanyaga

A 18. század harmadik negyedében létrejött könyvtár elsősorban a szerzetesek tudományos, pedagógiai és napi lelkesítő munkáját szolgálta. A premontrei életmódhoz szorosan kapcsolódott a könyvek folyamatos használata. Az erdő- és bányagazdálkodáson kívül a jászói premontreiek a köznevelésben is aktívan részt vettek: 1778-tól átvették a rozsnyói gimnáziumot a ferencesektől, melynek teljes tanári karát ők adták.

Az abolíciós leltárból kiderül, hogy 1787 tavaszán tizenegy szerzetes lakott a jászói prépostságban, és mindegyiküknek voltak könyvei. A tizenegy szerzetesi szoba – az alpriornak szobák – leltára szerzetesenként, a bútorok felsorolása után tartalmazza a könyveket, rendszerint méret szerinti csoportosításban. Tizenegy szerzetesből nyolc személy – Meszessy Domonkos, Elias Gampé, Bednarics Pál, Jancsik József, Vaczek Károly, Leopold Stöhr, Augustinus Stanzel, Fehér Gábor – esetében a könyvállományt ilyen módon vették számba. Ludolf Gedeon esetében az ő könyvlistájában nem fedezhető fel sem méretbeli, sem tematikus csoportosítás. Torkos Adalbert könyveinek jegyzékében nyelvi bontásban két csoportban – „Lateinische und Hungar. Bücher” és „Deutsche Bücher” – szerepelnek a művek. Stepanek Vencel könyveinek lajstromában tematikus csoportosítás fedezhető fel. Minden szerzetesnek volt könyve: a legtöbb Meszessy Domonkos alperjelnek (154 mű 271 kötetben), a legkevesebb Leopold Stöhr emeritus priornak (21 mű 34 kötetben) és Torkos Adalbertnek (36 mű 47 kötetben). A teljes könyvállomány a jegyzék szerint mintegy 1067 mű 1947 kötetben.

A könyvek tükrözik a szerzetesek tanulmányait, lelki olvasmányait, a rendben betöltött funkciójukhoz szükséges kiadványokat és a saját műveket, ha volt ilyen. Általánosságban megállapítható, hogy minden szerzetes szobájában volt legalább egy biblia és egy négyrészes premontrei breviárium, egy premontrei diurnale, továbbá különféle egyház- és rendtörténeti művek. Kempis Tamás *Imitatio Christij*e és Fénelon *Télemakho*ssa öt-öt szerzetes könyvei között szerepel. Gyakori szerző Roberto Bellarmino, akinek *Epistolae familiares* és *De gemitu columbae* című műveit két-két, *De primatu Romani pontificis* című művét egy példányban őrizték. További többször előforduló mű Pietro Maria Gazzaniga és Agostino Gervasio *Theologiája* (hétszer) és Bohuslav Balbin *Bohemia docta* című munkája (háromszor). Két folyóirat is szerepel a listán: a Molnár János Mihály által szerkesztett és 1783-tól kiadott, az enciklopédiák és a folyóiratok közötti átmenetet képviselő *Magyar könyv-ház* és egy pontosabban nem meghatározható *Religions Journal*.²⁰

Az inventárium rövidített formában, tételesen sorolja fel a műveket: megadja a kötetek számát, a szerzőt, a rövidített műcímet, esetleg a kiadás helyét. Ezen adatok alapján a művek nagyrészt azonosíthatók, de a konkrét kiadás gyakran nem határozható meg pontosan. A listák végén néhol sommás leírást találunk, amiből nem lehet következtetni a konkrét műre: például „19 tomi Auctores classici Amstelodami aediti”.²¹ A leltárban kétféle írásmódot használtak: a latin és a magyar nyelvű műveket latin, a német

20 MNL C 103, 35. d., 17, 289r: 4 tomi Magyar könyv Ház I. Szabó. 309r: 6 Religions Journal [?]

21 MNL C 103, 35. d., 17, 289v.

műveket gót betűkkel rögzítették. Az egyes szobák inventáriumát az ott lakó szerzetes saját aláírásával látta el.

Meszessy Domonkos²² (1748–1811) konventi tag, alperjel (subprior) a rosznyói gimnáziumban tanította a humaniákat. Könyvei között 10 mű 19 folio méretű kötetben, 21 mű 30 negyedréti kötetben, 95 mű 169 nyolcadréti kötetben, 17 mű 28 tizenkettéréti kötetben, és 11 mű 25 tizenhatodréti kötetben volt megtalálható. A könyvek legnagyobb részét 17–18. századi teológiai, egyházi, egyháztörténeti és költészeti művek teszik ki. Számos jezsuita szerző műve mellett egy református lelkész könyve is megtalálható: Palóczy György (1733–1805) *Lakadalmi* [Lakodalmi] *köntöse* (1777).²³ Meszessy oktatói tevékenységére utalnak az antik szerzők műveinek kiadásai, de megtalálhatók a listában matematika tankönyvek is. Könyvei közt négy példányban őrizte saját művét, Sauberer apát aranymiséjére írt, Kassán megjelent ódáját.²⁴ Egy nagyon jelentős janzenista mű azonosítható a könyvlistájában: Antoine Arnauld *Logica sive ars cogitandi* című munkája.²⁵

Elias Gampé azaz Gampe Illés (1742–1793) ordinarius, konventi tag, a prépostság administratora volt. Könyvei között 9 mű 22 folio méretű kötetben, 18 mű 28 negyedréti kötetben, és 50 mű 101 nyolcadréti kötetben volt megtalálható. A könyvek legnagyobb részét 17–18. századi teológiai, prédikációs, történeti és egyháztörténeti művek, francia és német nyelvkönyvek teszik ki. Megtálható köztük a janzenizmus vádjával illetett Lorenzo Berti egyháztörténete, a janzenista–jeszuita vitában részt vett Augustin Calmet bibliai históriája, François Genet a pápa által elítélt *Theologia moralis* és Filippo Picinelli több mint ezeroldalas embléma-enciklopédiája.²⁶

Gedeon Ludolf²⁷ (1751–1806) a jászói prépostság tulajdonában lévő bányák és erdők felügyelője volt. Könyvei: 7 mű 13 folio méretű kötetben, 13 mű 17 negyedréti kötetben, 30 mű 43 nyolcadréti kötetben, és 3 mű 9 tizenkettéréti kötetben. A művek nagyobb részét 18. századi latin nyelvű teológiai, prédikációs, egyháztörténeti, egyházi művek, valamint latin és német nyelvű geometriai, gyakorlati matematikai, földrajzi, ásványtani, bányászati és kohászati szakmunkák alkotják.²⁸

A szerzetesek között a második legfiatalabb és legrövidebb ideje rendbe lépett személy a harmincegy éves Bednarics Pál (1756–[1803?]). Könyvei: 1 mű 2 folio méretű kötetben, 12 mű 18 negyedréti kötetben, 89 mű 130 nyolcadréti kötetben, és 23 mű 34 tizenkettéréti kötetben. A könyvek között egyháztörténeti, teológiai munkák (például

22 *A jászóvári premontrei kanonokrend jubileumi névtára...*, 323.

23 MNL C 103, 35. d., 17, 289r: 1 tomo Lakadalmi Köntös.

24 MNL C 103, 35. d., 17, 287v: 4 tomi Odae impressae Dominici Meszessy.

25 MNL C 103, 35. d., 17, 288r: 1 tomo Ars cogitandi.

26 MNL C 103, 35. d., 17, 291r: 2 tomi Picinellus mundus symbolicus, 1 tomi R. V. Calmet Biblicher historie, 1 tomo Berti dissertationes in historiam Ecclesiasticam. 292r: 7 tomi Francisci Genetto Theologia Moralis.

27 *A jászóvári premontrei kanonokrend jubileumi névtára...*, 323.

28 MNL C 103, 35. d., 17, 293v: 1 tomo Penter Praxis Geometriae, 1 tomo Cramer: Anfangs Gründe der Metallurgie, 1 tomo Über das Anquicken Gold und Silber Born, 1 tomo Liesganig Tabulae memoriales arithmetico et Matheseos, 1 tomo Beitners de Subterranea Geographia, 1 tomo Korabinsky: Geographisch-historisches Lexikon von Ungarn. 294r: 4 tomi Anfangs Gründe der Mathematik und Physik und Artillerie, 1 tomo Gottschalg Mineralogie, 1 tomo Bergmännisches Wörterbuch.

Pietro Maria Gazzaniga *Theologiája*), antik auktorok (Ovidius, Horatius, Titus Livius, Tacitus, Cornelius Nepos, Herodotos) művei, költészettani és prédikációs könyvek (például Jacob Balde: *Opera poetica oratoria*), s az egyházi és filozófiai olvasmányok mellett héber, görög és latin nyelvtankönyvek is megtalálhatók. A janzensita vonatkozású szerzők közül Claude Fleury *Institutiones juris ecclesiastici* című, 1687-ben kiadott, majd indexre tett műve és Felice Potesta *Theologia Moralisa* szerepel a listán.²⁹ Társaival elmentésben Bednarics az újjáalapítás után nem tért vissza a rendbe, hanem szabadkai plébánosként működött tovább.³⁰

Jantsik Jenő³¹ (Joseph/Eugenio Jantsik, 1752–1808) kántor és kórusvezető funkciót töltött be a prépostságban. Könyvei közül 1 mű 1 folio méretű kötetben, 18 mű 33 negyedréti kötetben, 38 mű 76 nyolcadréti kötetben szerepel. Köztük egyháztörténeti, teológiai munkák (például Pietro Maria Gazzaniga *Theologiája*)³² és antik auktorok (Plutarchos) művei mellett Fénelon *Télemakhosza* is megtalálható.³³

A České Budějovicéből származó Vatzek Károly³⁴ (Carolus Watzek, 1747–1840) konventi tag volt Jászón. Könyvei: 23 mű 51 folio méretű kötetben, 23 mű 36 negyedréti kötetben, 148 mű 270 nyolcadréti kötetben, 7 mű 61 tizenkettedréti kötetben. A könyvek között történeti (például Samuel von Pufendorf *De rebus gestis Friderici Wilhelmi Magni electoris Brandenburgici*),³⁵ egyháztörténeti, teológiai munkák (például Augustin Calmet *Dictionarium manuale biblicumja*³⁶ és *Commentarius litteralis historico-moralis in Regulam S. Benedicti* című műve,³⁷ Pietro Maria Gazzaniga *Theologiája*),³⁸ antik (Ovidius, Vergilius, Cicero, Plutarkhosz, Seneca, Titus Livius) és humanista (Erasmus) szerzők műveinek latin kiadásai mellett számos német mű (például Andreas Ulrich Mayer és Gerard van Swieten értekezése a szellemek létezéséről és a vámpirizmusról, 1768),³⁹ továbbá néhány magyar, francia, olasz, német és latin nyelvtankönyv is megtalálható.

A legkevesebb művet szobájában tartó Stöhr Lipót (Leopold Stöhr, 1740–1789) konventi tag, emeritus prior volt. Könyvei: 2 mű 2 folio méretű kötetben, 5 mű 5 negyedréti kötetben, 13 mű 26 nyolcadréti kötetben, és 1 mű 1 tizenkettedréti kötetben. A legáltalánosabb, valószínűleg naponta kézbevert könyveken – premontrei breviárium és diurnale, Kempis Tamás *Imitatio Christije* és Fénelon már említett regénye – túl egy Voltaire-mű kétkötetes német nyelvű kiadása érdemel említést a listába vett művek közül.

29 MNL C 103, 35. d., 17, 295r: 1 tomo Felix Potestatis Theologia Moralis. 296r: 1 Claudii Fleury institutiones juris Ecclesiastic.

30 TORMÁSY GÁBOR, *A szabadkai római kath. főplebánia története* (Szabadka: 1883), 130.

31 *A jászóvári premontrei kanonokrend jubileumi névtára...*, 323–324.

32 MNL C 103, 35. d., 17, 299v: 4 Petri Mariae Mazanigae de praelectionibus Theologico.

33 MNL C 103, 35. d., 17, 300r: 1 Thelemachus.

34 *A jászóvári premontrei kanonokrend jubileumi névtára...*, 323.

35 MNL C 103, 35. d., 17, 301v: 4 Puffendorf de rebus Svevicis et Brandenburg.

36 MNL C 103, 35. d., 17, 301v: 3 Calmet Dictionarium Biblicum.

37 MNL C 103, 35. d., 17, 302r: 1 Calmet in Regulam S. Benedicti.

38 MNL C 103, 35. d., 17, 302r: 1 Gazzaniga Theologia Spec. Doct.

39 MNL C 103, 35. d., 17, 302r: 1 Abhandlung der Daseyns der Gespenster und Vampiriis.

Az osztrák származású August Stantzel⁴⁰ (Augustinus Stanzel, 1747–1809) a hittudományok és a bölcselet doktora, teológiai tanár volt Jászón. Könyvei: 11 mű 31 folio méretű kötetben, 32 mű 46 negyedréti kötetben, 65 mű 172 nyolcadréti kötetben, 6 mű 6 tizenkettéréti kötetben, 6 mű 6 huszonegyréti kötetben. Köztük egyháztörténeti, teológiai, költészettani, retorikai munkák mellett építészeti, matematikai, kertészeti olvasmányok és francia nyelvtankönyvek is megtalálhatók. A janzenista vonatkozású szerzők közül Claude Fleury 1691-től kiadott *Histoire ecclésiastique* című művének negyven kötete és François Genet *Theologia Moralisa* szerepel a listán.⁴¹

Az Egerben született Torkos Béla⁴² (Adalbert Torkos, 1755–1806) konventi tag volt Jászón. Könyvtárában 27 latin és magyar mű 36 kötetben, valamint 9 német mű 11 kötetben szerepelt. Több magyar vonatkozású mű található köztük, például Pázmány és Káldi pontosabban meg nem jelölt munkái, egy Szent István-életrajz és Josephus a Sancta Maria magyarországi egyházi ünnepekre készített prédikációskönyve, a *Festivale Tyrnaviense*.⁴³ John Barclay egy pontosabban nem jelzett munkáját is tartalmazza a lista.⁴⁴

A háromszéki származású Fehér Gábor⁴⁵ (Gabriel Fehér, 1743–1820) konventi tag volt Jászón, majd igazgató Rozsnyón a gimnáziumban. Könyvei: 23 mű 58 folio méretű kötetben, 22 mű 34 negyedréti kötetben, 51 mű 80 nyolcadréti kötetben, 10 mű 12 tizenkettéréti kötetben, és 7 mű 14 tizenhatodréti kötetben. Nála több magyar és magyar vonatkozású művet vettek számba, például Pázmány Péter *Kalauzát*, Pray György *Annales regum Hungariae* és *Specimen hierarchiae Hungaricae* című műveit Johann Georg Schwandtner magyar történeti forrásgyűjteményét Bél Mátyás előszavával, Katona István magyar történeti összefoglalását, Szerdahely György Alajos 1778-ban megjelent esztétikai kompendiumát.⁴⁶ Egyedül nála jegyezték fel magyar nyelvű Bibliát, és megvolt neki Molnár János egyháztörténete.⁴⁷ A janzenista vonatkozású szerzők közül Zeger Bernard van Espen összes művei szerepelnek a könyvlistáján.⁴⁸

A csehországi Pardubicében született Stepanek Vencel⁴⁹ (Wenceslaus Stieppánek, 1747–1803) konventi tag, egyházi jogi és teológia professzor volt Jászón. Könyvtárában kivételesen nem méret alapján csoportosítva vették lajstromba a könyveket, összesen

40 *A jászóvári premontrei kanonokrend jubileumi névtára...*, 323.

41 MNL C 103, 35. d., 17, 308r: 24 Genett Theologia Thomistica, 40 Fleuri Historia Ecclesiastica, insuper apud compactorem tomi 5, nondum Compacti.

42 *A jászóvári premontrei kanonokrend jubileumi névtára...*, 324.

43 MNL C 103, 35. d., 17, 311r: 2 Petrus Pázmány Concionator Hungaricus, 1 Káldi Concionator Hungaricus. 311v: 1 Vita Sancti Stephani Regis Hungariae, 1 Festivale Tyrnaviense.

44 MNL C 103, 35. d., 17, 311v: 1 Joannis Barclaj.

45 *A jászóvári premontrei kanonokrend jubileumi névtára...*, 322.

46 MNL C 103, 35. d., 17, 313r: 1 Kalaóz Pázmány Peter. 313v: 4 Annales Veteres Hunnorum, Avarum, et Hungarorum, Annalisten Hungariae, a Divo Stephano usque ad Maximilianum Secundum, 3 Scriptores rerum Hungaricarum veteres ac genuini ex Bibliotheca Augusta Vindobonensis cum amplissima praefatione Mathiae Belio, 1 Georgii Pray Hierarchia Hungarica. 314r: 4 Historia Critica primae Hungariae Domesticorum et Regum, 1 Aesthetica seu doctrina boni gustus Geograf. Szerdahelyi.

47 MNL C 103, 35. d., 17, 313r: 1 Hungarica Biblia. 314r: 1 Az Anya Stegyház Történeti Molnár János által.

48 MNL C 103, 35. d., 17, 313v: 3 Zegeri Bernardi Van-Espen opera omnia Canonica.

49 *A jászóvári premontrei kanonokrend jubileumi névtára...*, 323.

111 művet 204 kötetben. Ő az egyetlen szerzetes, akinek arab költészeti munka is volt a könyvei között – Ali Ben Abi Taleb 1745-ben kiadott *Carmina*-kötete –, továbbá Jeremias Drexel összegyűjtött művei.⁵⁰ A janzenista vonatkozású szerzők közül Augustin Calmet, Joannes Opstraet, Gaspard Juénin, Louis Ellies Dupin, François van Ranst, Zeger Bernard van Espen és Bossuet művei találhatóak a szoba leltárában.⁵¹

Mi lett ezekkel a könyvekkel a felosztás után? A könyveket desiderata jegyzékek nyomán Pestre szállították az egyetemi könyvtárba. Valószínű, hogy vannak kötetek a Budapesti Egyetemi Könyvtárban a 18. századi jászói könyvállományból.⁵² Ugyanakkor a Budapesti Egyetemi Könyvtárba bekerült könyvek duplumaiból a 18. század végén és a 19. század elején árveréseket rendeztek, ezek katalógusaiból eldönthetetlen, honnan származtak az ekkor eladott könyvek. A jászói prépostság újraalapításakor mintegy kilencven darab, az egyetemi könyvtárban még fel nem dolgozott kötet került vissza a könyvtárba; a felosztáskor listába vett janzenista vonatkozású művekből több ma is azonosítható az állományban, így például Augustin Calmet, Zeger Bernard van Espen, François van Ranst egy-egy műve. Az 1787-es listákat elemezve megállapítható, hogy több páternek volt janzenista vonatkozású mű a szobájában. A legtöbb – hét – ilyen kiadvány Stepanek Vencelhez köthető, de egy-két janzenista vonatkozású kötet Meszessy Domonkos, Elias Gampé, Bednarics Pál, August Stantzel és Fehér Gábor polcán is állt.

4. Janzenista és janzenista vonatkozású munkák a jászói könyvtárban

A budapesti Egyetemi Könyvtár főkönyvtárosa, Kudora Károly vezetésével 1897-ben kéziratossá, betűrendes cédulakatalógussá készült, amely jelenleg a jászói könyvtárterem bejáratával szemben egy könyvszekrényben található 94 darab A5-ös méretű dobozban.⁵³ Ebben a kéziratossá katalógusban és a teológiaszak jelenlegi anyagát teljes egészében tartalmazó online katalógusban szerzőre vagy műcímre keresve összesen hatvanegy janzenista vonatkozású művet tudtam azonosítani autopszia alapján.

50 MNL C 103, 35. d., 17, 319r: 1 Ali-Ben AbiTaleb Carmina Arabica et Latina in 8 M, 2 Jeremiae Drexelii Opera in 4to M.

51 MNL C 103, 35. d., 17, 317r: 2 Dissertationes in omnes sacrae Scripturae libros August. Calmet in fol. 317v: 1 De Locis Theologicis Dissertationes Joannis Opraet in 4to M, 7 Institutiones Theologiae Caspari Juenin in 12mo, 1 Historia Haeresum Franc. Van-Ranst in 8vo m. 318r: 2 De Antiqua Ecclesiae Disciplina Ludov. Dupin in 8vo. 318v: 9 Opera omnia Canonica Zegeri Van-Espen in fol. M., 2 Defensio declarationis Conc. Gallic. Jac. Bossuet in 4to M, 1 Tractatus super reum Potest. cum Eccles. Cathol. ejusdem.

52 Ugyanígy például a pannonhalmi bencés apátság könyvtárának nagy része is bekerült az aboliókor a Budapesti Egyetemi Könyvtárba, és csak azt kapták vissza az újjá alakuláskor a 19. század elején, amit még nem katalogizáltak a Budapesti Egyetemi Könyvtárban. Amit már bepecsételtek, de nem katalogizáltak, az is visszakért a Pannónhalmára, így vannak ott a Budapesti Egyetemi Könyvtárpecsétes régi nyomtatványok.

53 Catalogus librorum Bibliothecae Praepositurae s. Joannis Baptistae de Castro Jászo. Jászóvári Premontrei Könyvtár, jelzete: Jasov, MPMS.

4.1. Elsődleges janzenista művek

Robert Arnauld d'Andilly (1589–1674) pénzügyi tanácsos, költő, író és fordító 1645 körül a Port-Royal des Champs egyik remetéje volt. Szent Ágoston vallomásainak (*Les Confessions de S. Augustin*) francia fordítását 1649-ben adta ki Philippe de Champaigne rézmetszetes díszcímlapjával. A műnek egy possessorbejegyzés nélküli, 19. század végi ex librisszel ellátott példánya szerepel a könyvtárban.⁵⁴

A leginkább francia bibliafordításáról ismert, Port-Royalhoz közel álló teológus, Louis-Isaac Lemaître de Sacy-nak (1613–1684) két műve szerepel a könyvtárban. Az 1667-től kezdve Mons-ban név nélkül kiadott bibliafordítása az egyik legelterjedtebb fordítás volt a 18. században, amit más nyelvekre is átültettek. A Szent Pál leveleit tartalmazó rész német fordításának 1720-as prágai kiadása található meg a könyvtárban.⁵⁵ A Franz Anton Sporck (Špork) (1662–1738) portréját a három fő erénnyel ábrázoló díszcímlapot Antonius Birkart metszette. Sporck gróf a Német-római Császárság társadalmi és vallási viszonyainak éles kritikusaként és a vallási tolerancia eszméinek támogatójaként ismert, egyben a janzenisták és a szabadkőművesek híve volt.⁵⁶ Lisszaban nyomdát tartott fenn, ahol janzenista munkák fordításait adták ki.⁵⁷ A német fordítást Sporck gróf egyik lánya, Eleonora Františka (1687–1717) készítette. Eleonora Františka Sporck más janzenista műveket is németre fordított, például René de Cerisiers-nek (1603–1662) a keresztény tökéletességről szóló könyvét.⁵⁸ Sacy másik műve, az 1671-ben megjelent *L'Histoire du Vieux et du Nouveau Testament* egy 1764-es bécsi kiadásban szerepel a könyvtárban.⁵⁹ A példány címlapján Kohauth Venczel (1803–1867) bejegyzése olvasható, aki 1834-től préposti titkár volt Jászón, s 1865-ben vonult nyugállományba.⁶⁰

Pasquier Quesnel (1634–1719) oratoriánus janzenista teológusnak egyik fő művéből őriz két kötetet a könyvtár. Ezek a tanítványai számára készített, 1671-ben kiadott és élénk vitát kiváltott *Réflexions morales* latin változatai: a *Compendium moralis evangelicae* [...] 1694-es⁶¹ és a *Compendium moralis Actuum Apost. Epistolarum S. Pauli, Epistolarum catholicarum, Et Apocalypseos* 1698-as kiadása.⁶² Az 1708-ban XI. Kelemen pápa által elítélt mű jászói példányaiban nincs bejegyzés. Quesnel másik, *Asylum innocentiae Quenell* című műve az *Újszövetségre* vonatkozó 101 javaslatából az *Unigenitus* bulla által el nem ítélt 96 tételt mutatja be, egymás mellett idézve a bibliai szövegrészt és Quesnel

54 A 1350.

55 A 137 fol.

56 Jitka RADIMSKÁ, „Les livres jansénistes dans le milieu aristocratique en Bohème”, *Biblio* 17, vol. 188 (2010): 106 (95–110).

57 Christoph SCHMITT-MAASS, „Bücher-Netzwerke: Ein Vorschlag zur Erforschung des Jansenismus und seiner Rezeption”, *Francia* 47 (2020): 234–235, 229–239.

58 PAPP Ingrid, Veronika Čapková, *Mezi texty a textillemi: (Swéerts-)Šporkové, textové praxe a kulturní výměna na přelomu baroka a osvícenství (Dolní Břežany: Scriptorium, 2016)*, hozzáférés: 2022.11.05, <https://www.reciti.hu/2018/4625>.

59 A 736 „Wencellin Kohauth”.

60 *A jászóvári premontrei kanonokrend jubileumi névtára...*, 336.

61 A 1763/1–2–3.

62 A 1763/4–5–6.

arra vonatkozó tanítását francia és latin nyelven. Az 1718-as frankfurti kiadás első kötéstábláján a possessorbejegyzést nagyrészt eltakarja a 19. század végi ex libris.⁶³

A Port-Royallal szoros kapcsolatban álló Nicolas Le Tourneux (1640–1686) *L'Année chrétienne* című, 1683-tól számos kiadást megért, 1695-ben indexre tett művét német és magyar fordításban őrzi a könyvtár. Az 1739-es német kiadás hatodik kötetének jászói példánya Vatzek Károly premontrei szerzetes possessorbejegyzését tartalmazza, az első kötet a könyvtár 1842-es évszámú ex libris-ét, a példány tehát a szerzetes hagyatékából került a könyvtár állományába.⁶⁴ A Lovász Iroszló (Jaroslaus Szentziensis) kapucinus készítette 1771-es magyar fordítás (*Keresztény esztendő*) jászói példányának minden kötetében Mandrák János bejegyzése áll az előzéklap rectóján,⁶⁵ akiről jelenleg annyit tudok, hogy tulajdonosi bejegyzése megtalálható a füleki ferences könyvtár egyik régi könyvében.⁶⁶

4.2. A janzenizmussal kapcsolatba hozható, azzal rokonszenvező szerzők művei

Az 1654-ig port-royal-i tanokat valló Louis Thomassin (1619–1695) oratoriánus teológus ugyan elhagyta a janzenista mozgalmat, amikor a párizsi Saint-Magloire szemináriumban kezdett tanítani, anélkül azonban, hogy az ellenzők pártjára állt volna. Legjelentősebb műve, aminek hírnevét köszönheti, az *Ancienne et nouvelle discipline de l'Église* című, amelynek két, egymást követő kiadása jelent meg 1678-ban és 1679-ben. A könyvtárban a műnek két latin kiadása található – az egyaránt Velencében megjelent 1766-os és az 1773-as –, de egyikben sincs bejegyzés.⁶⁷

A janzenisták és a jezsuiták közötti konfliktusban az előbbieket mellett állást foglaló Blaise Pascal (1623–1662) Louis de Montalte álnéven kiadott *Lettres provinciales* (1657) című műve egy 1773-as német kiadásban található meg a könyvtárban.⁶⁸ Mindkét kötetbe bejegyezte nevét Koritsnyák Jakab, aki az első kötetbe beírta, hogy 1812-ben 10 forintért vásárolta. A második kötet kötéstábláján véleményét is megörökítette, miszerint Pascal műve jelentős hatással volt a jezsuita rend 1773-as betiltására.

A janzenizmushoz sajátosan viszonyuló Jacques-Bénigne Bossuet-nek (1627–1704)⁶⁹ számos műve található a könyvtárban. A protestáns egyházak története (*Histoire des variations des Églises protestantes*, 1688) egy latin⁷⁰ és két különböző német kiadásban

63 B 125 4r.

64 A 119 „Carl Waczek”.

65 A 85 4r „Ex Libris Joannis Mandrák Nro 20.”.

66 MARTI Tibor, *A füleki ferences könyvtár régi könyvei*, A Kárpát-medence magyar könyvtárainak régi könyvei – Altbücherbestände ungarischer Bibliotheken im Karpatenbecken 7 (Eger: Eszterházy Károly Főiskola, 2012), p. 46, nr. 167.

67 B 38 fol., B 30 fol.

68 B 186 első kötetben címlapon: „Joannis KoritschnyákA 1812 10 fl”, első belső kötéstáblán: „Legito serio, & tandem per iudicium, & libra votum tuum circa restitutionem Jesuitarum.”; második kötetben első belső kötéstáblán: „Joannis Koritschnyák”, „Bene Montalto, generose, victorio se usque finem – quem annus 1773 recte sequebatur & [...]”

69 C. G. CHRISTOFIDES, „Bossuet and Jansenism”, *Romance Notes* 1, nr. 2 (1960): 141–145.

70 Bécs, 1751, F 735.

van meg,⁷¹ melyből a másodikban a possessorbejegyzést részben takarja a 19. század végi ex libris, de az 1792-es évszám jól olvasható. A Bossuet halála után megjelent *Defensio Cleri Gallicani* című munka 1730-as luxemburgi kiadásában⁷² Bernáth Miksa László (1764–1829) – 1817-től jászói prépost – bejegyzése és egy 1804-es jászói könyvtári ex libris található.⁷³ Bossuet prédikációi 1778-as német kiadásának harmadik kötetében a Jásztótól 7 km-re lévő felsőmecenzeffi Johannes Schmotzer bejegyzései találhatók.⁷⁴ Bossuet az áttértett katolikusok számára írt *Exposition de la doctrine de l'Église sur les matières de controverse* (1671) című művének 1755-ös nagyszombati kiadásában a varannói pálosok könyvtárának 1776-os bejegyzése áll a címlapon,⁷⁵ a műnek az 1753-as és az 1765-ös bécsi kiadásában nincs bejegyzés.⁷⁶

Gabriel Gerberon (1628–1711) bencés szerzetest janzenista nézeteinek nyílt hangoztatásáért felettesei a rend különböző félreeső házaiba helyezték. Gerberon 1675-ben kiadta Canterbury Szent Anzelm műveit, melynek 1721-es párizsi kiadását őrzi a könyvtár.⁷⁷ A címlap áthúzott és elhalványult possessorbejegyzéséből csak az 1779-es évszám olvasható. Az utolsó nyomtatott oldal alján lévő bejegyzés jelzi, hogy a kötet Vatzek Károly hagyatékával került a könyvtárba.

Nicolas Boileau (Boileau-Despréaux, 1636–1711) versei közül több neves janzenistához – például Arnauld-hoz és Jean Hamonhoz (1618–1687), a Port-Royal des Champs orvosához – kapcsolódik, s ezek olvashatók művei 1701-es párizsi kiadásának jászói példányában is.⁷⁸

Louis Habert (1638–1718) teológus, a Sorbonne doktorának két legismertebb művéből számos példány található jelenleg a könyvtárban. A mérsékelt janzenista Habert szembehelyezkedett az Unigenitus bullával, ezért 1714-ben száműzték, és csak XIV. Lajos halála után tért vissza Párizsba. A *Pratique du sacrement de penitence* (más néven: *Pratique de Verdun*, Párizs, 1714, 1729) című, a bűnbánat szentségének gyakorlásáról szóló műve latin változatban (*Praxis sacramenti poenitentiae*) szerepel a könyvtárban. Az 1758-as velencei kiadás több bejegyzést tartalmaz:⁷⁹ a címlapon Szalay Özséb pálos

71 Prága, 1785, F 897; Prága, 1786, F 391.

72 B 63 4r „Ex libris Ladislai Bernáth 1792”.

73 *A jászóvári premontrei kanonokrend jubileumi névtára...*, 325.

74 A 1130 „Johannes Schmotzer gehöret das Büchlein in ober Metzenseifen Abaujvarer Megébe”.

75 A 1878 „Bibliothecae V. C[on]v[en]tus Vranoviens 1776”.

76 A 1736, A 1439/1.

77 A 147/1 fol. „Comparavit Carolus Waczek O. Praem. Jaszov”.

78 M 87.

79 A 862 „Ad usum Fr. Eusebij Szalay, acceptus in disputatione”, latin verses bejegyzés:

Vidi egomet (certamque fidem mea verba merentur;

Nosco equidem glaucum per sua signa Deum)

Danubium vidi: salices in fronte gerebat,

et circum glacies plurima pectus erat.

Qui decora admiran stibi (Buda) praestita, grandibus udo

In scopulo scripsit talia verba notis:

Augusta. Antiquam. Budae. Theresia formam.

Quae. Fuerat. Fato. perdit. restituit.

possessorbejegyzése, az utolsó nyomtatott oldal utáni üres lapon latin versezet olvasható. Ez a nyolc sor Mária Teréziának a budai egyetem felavatásáról szóló 1780-as királyi rendeletét dicsőítő verses episztola záró része.⁸⁰ Nem deríthető ki, hogy a szöveget vajon Szalay vagy más írta-e be a könyvbe. Habert művének 1761-es velencei kiadásában⁸¹ a 156–157. oldal között elhelyeztek egy 1741-es nagyszombati kiadású Szent Kozma és Damján imalapot,⁸² míg az 1791-es velencei kiadás címlapelőzőkén Schuttág Ferenc névbejegyzése áll.⁸³ Schuttág feltehetően azonosítható az 1848-as sematizmusban szereplő „Schuttág Franciscus Diocesis Rosnaviensis”-szel, aki elsőéves teológushallgató volt a bécsi Collegium Pazmaneumban.⁸⁴

Habert másik, *Theologia dogmatica et moralis ad usum seminarii Catalaunensis* (Lyons, 1709–12, 7 kötet) című művének eredeti kiadásából – amelyet több püspök is megtámadott, és indexre tettek janzenista irányultsága miatt⁸⁵ – nincs példány, a javított változathoz viszont van öt. A legkorábbi az 1747-es velencei kiadás példánya, amelynek mind a nyolc kötetében 1883–1890 közötti tintaírású dátumbejegyzése látható a címlap előtt.⁸⁶ Az 1771-es augsburgi folio méretű kiadásból két példányt őriz a könyvtár, de egyikben sincs possessorbejegyzés,⁸⁷ ugyanúgy, mint az 1771-es augsburgi nyolckötetes kiadás példányában.⁸⁸ A mű rövidített, ugyancsak 1771-es augsburgi kiadásában viszont két possessorbejegyzés olvasható:⁸⁹ a címlapon Péchy László teológus 1778-as,⁹⁰ a címlapelőzőkén Joannis F[?] bejegyzése található alatta antik közmondással: „Quod tibi vis fieri mihi fac; quod non tibi, noli, / Sic potes in terris vivere jure poli”, azaz ki-kí azt cselekedje mással, amit akar, hogy mások cselekedjenek vele, és ne tegye másnak, amit magának nem kíván.

Macaire Havermans (1640–1680) flamand premontrei szerzetes az antwerpeni St. Michiel apátságban élt, ahol teológiai tanárként működött. Több janzenista hatást tükröző értekezést írt; *Tyrocinium theologiae moralis* című műve szerepel a *Bibliothèque Jan-*

---

80 *Monumentum inaugurationis regiae universitatis Budensis peractae e decreto Mariae Theresiae P. F. A. M. Patriae, anno 1780* (Budae: Typis Regiae Universitatis, 1780), 8.

81 A 1372.

82 Ez a *Patroni menstrui* címen [582] levél terjedelemben önálló műként is megjelent kiadvány egyik levele. V. ECSEDY Judit, *Magyarország bibliographiája, 1712–1860, 8. kötet, függelék, nyomda és kiadástörténeti mutató* (Budapest: OSZK, 1991), 19, 227. Szentképek, Nagyszombat 1741. szeptember 27.

83 A 1950 „Francisci Schuttág Theologi Rosnav.”.

84 *Schematismus venerabilis cleri archidioecesis Strigoniensis ad annum 1848* (Budae: Typis Regiae Scientiarum Universitatis Hungaricae, 1848), 260.

85 *Bibliothèque Janseniste, ou Catalogue alphabétique, des livres Jansenistes, ou suspects de Jansenisme* (Paris: Bertot, 1735), 390–392.

86 A 1365/1–8.

87 A 192 fol., A 228 fol.

88 A 2131/1–8.

89 A 1292 a címlapon „Ladislai Péchy [?] Theologiae 1778”, a címlapelőzőkén „Ex Libris Joannis F[?] / Theologia Sacra. / Quod tibi vis fieri mihi fac; quod non tibi, noli, / Sic potes in terris vivere jure poli.”.

90 *Liber gradualis: 1778. Agriae, Schola Episcopalis Agrimensis. Praes.: Andreas Pál, Josephus Büky, Emericus Gregor, Ladislaus Péchy. Graduatús: Petrus Ferentzy (Agriae: Typ. Scholae Episcopalis, 1778).*

seniste listáján.⁹¹ E mű 1771-es velencei kiadásának bejegyzés nélkül példányát őrzi a könyvtár.⁹²

François Genet (1640–1702) vaisonai püspök fő műve a *Théologie morale ou résolution des cas de conscience selon l'Écriture sainte, les canons, & les saints Pères*, amely 1676-tól jelent meg több kötetben Étienne Le Camus, Grenoble bíboros püspöke jóváhagyásával. A Szentszék 1703-ban gyanúsnak ítélte a munkát szigorúsága miatt, később szerepel a *Bibliothèque Janseniste* listáján.⁹³ A mű 1703-as párizsi kiadásának harmadik kötete megtalálható a könyvtárban bejegyzés nélkül,⁹⁴ javított, latin változatát az 1763-as öt-kötetes velencei kiadás képviseli az állományban.⁹⁵ A második és negyedik kötet címlapján Joseph Gampé bejegyzése áll, aki talán azonos Elias Gampé jászói szerzetessel, akinek az 1787-es listán szereplő könyvei között azonosítható a mű: „7 tomi Francisci Genetto Theologia Moralis”.⁹⁶

Jacques Joseph Duguet (1649–1733) oratoriánus teológus az 1680-as években Arnauld és Quesnel barátja volt Brüsszelben, majd 1690-től fokozatosan eltávolodott tőlük. A *Nouvelles Ecclésiastiques* hetilap ellenségévé vált, miközben elhatárolódott a janzenizmus szélsőségesebb formáitól. *Règles pour l'intelligence des Saintes Écritures* című műve német fordításban van meg a könyvtárban: az 1777-es bécsi kiadás címlapjának aljára Kohauth Venczel jegyezte be a nevét.⁹⁷

Zeger Bernhard van Espen (1646–1728) belga kanonok, az egyházjog professzora Leuvenben, ugyancsak támogatta a janzenista mozgalmat és a világi hatalmat az egyházi tekintéllyel szemben. Műveit indexre tették, állásából felfüggesztették. Az összes műveit tartalmazó három kötet címlapjain a jászói könyvtár possessorbejegyzése áll 1776-os évszámmal.⁹⁸ A mű az 1787-es inventáriumban kétszer – Fehér Gábor és Stepanek Vencel könyvei között – is megtalálható.⁹⁹

Az oratoriánus Gaspard Juénin (1650–1713) 1694-től számos kiadást megért fő dogmatikai műve, a janzenizmussal gyanúsított *Institutiones theologicae ad usum seminariorum* nagy vitát váltott ki.¹⁰⁰ Az 1704–1773 között több mint harminc kiadást megért mű 1746-os kiadásának példánya a nagyszombati pálos könyvtárból került Jászóra,¹⁰¹ s az 1787-es inventáriumban Stepanek Vencel könyvei között megtalálható.¹⁰² Juéninnek egy másik műve is megtalálható a könyvtárban: az először 1708-ban megjelent *Theolo-*

91 *Bibliothèque Janseniste...*, 414.

92 A 496/1–2.

93 *Bibliothèque Janseniste...*, 403–405.

94 A 1873.

95 A 1351/1–5 „ex libris Josephi Gampe”.

96 MNL C 103, 35. d., 17, 292r.

97 A 1264 „W. Kohauth”.

98 B 23 fol. „Bibliotheca Jaszoviensis Can. Reg. Ord. Praemonstr. Anno Dni 1776”.

99 MNL C 103, 35. d., 17, 313v: „3 Zegeri Bernardi Van-Espen opera omnia Canonica”, 318v: „9 Opera omnia Canonica Zegeri Van-Espen in fol M.”.

100 Gaspard JUÉNIN, *Mandement et instruction pastorale de Monseigneur l'Evêque de Meaux sur le Jansenisme portant condamnation des Institutions Théologiques du Père Juénin* (Paris: Ballard, 1710).

101 A 1284 „Biblioth. Tyrnaviensis Ord. S. Pauli p[ri]mi Erem. Exem. comparat. Anno 1775”.

102 317v: „7 Institutiones Theologiae Caspari Juenin in 12mo”.

gia redacta in compendium per interrogata et responsa 1759-es kiadásának példánya összesen öt possessorbejegyzést tartalmaz.¹⁰³ a címlapelőzéken három, az első kötetábla belsején a jászói könyvtár 1803-as és 19. század végi két ex librisét. A címlapelőzék első és harmadik bejegyzése ugyanazt a személyt jelöli: Stepanek Vencelt (1747–1803),¹⁰⁴ aki először konventi tag, később plébános volt Rudnokon; 1803-as halála után több könyvével együtt jutott ez a mű a könyvtárba. Ugyancsak az ő könyvtárából származik a domonkos François van Ranst *Historia haereticorum et haeresum* című művének 1759-es kiadása, melyet Stepanek 1777-ben szerzett meg,¹⁰⁵ és szerepel az 1787-es inventáriumban.¹⁰⁶ E mű említi ugyan a janzenizmust, de a szerző jelzi, hogy annak egy külön munkát, a *Veritas in medio, sive in propositiones damnatas* címűt szentelt,¹⁰⁷ ami azonban hiányzik a jászói könyvtárból.

Jean Opstraet (1651–1720) neves janzenista teológusnak öt különböző művét őrzi a könyvtár. A Belgiumból száműzött Opstraet Leuvenben a Collège du Faucon elnökeként harcolt a janzenizmus-ellenesség és az Unigenitus bulla ellen, művei egy részét indexre tették. A jászói könyvtárban lévő Opstraet-művek példányai közül kettő tartalmazza a könyvtárén kívül Koritsnyák Jakab possessorbejegyzését.¹⁰⁸ Egy további műve a könyvtár 19. század első fele,¹⁰⁹ kettő 19. század végi ex librisét tartalmazza.¹¹⁰

Robert Morel (1653–1731) bencés szerzetes munkái közül kettő szerepel a *Bibliothèque Janseniste* listáján. Közülük az 1716-tól több kiadásban megjelent *Effusion de coeur, ou entretien spirituel et affectif d'une ame avec Dieu* [...] címűnek szinte minden oldalán a „janzenista stílust” (»On reconnoit pres que dans toutes les pages de ce Livre le stile Janseniste«) vélte felismerni az összeállító.¹¹¹ A jászói könyvtár a mű 1729-es párizsi kiadásának példányát őrzi, bejegyzés nélkül.¹¹²

Az Unigenitus bulla ellen tiltakozó, és ezért 1713-ban Châtellerault-ba száműztött Louis Ellies Dupin (1657–1719) egyháztörténésznek négy műve található a könyvtárban. A *Nouvelle Bibliothèque des auteurs ecclésiastiques* című keresztény irodalomtörténeti sorozatban (61 kötet, 1686–1704) Dupin szakított a skolasztikus hagyománnyal, itt kifejtett nézeteit Bossuet és mások határozottan elleneztek, a gyűjtemény 1757-ben indexre került. A mű latin változata, a *Nova bibliotheca auctorum ecclesiasticum* 1692-es párizsi kiadásának jászói példányában Csesznok István 1791-es bejegyzése olvasható a címlapelőzéken. Az első kötetábla belsejére a lőcsei premontrei tanárok házi könyvtárának, majd a jászói prépostság könyvtárának 19. század végi ex libris-ét ragasztot-

103 A 1277 „Compravit Wenceslaus Ao. 1776”, „Dono dedit Paulo 1785”, „F. Stepanek”.

104 A jászóvári premontrei kanonokrend jubileumi névtára..., 323.

105 F 847, „Procuravit Wenceslaus Ao 1777”.

106 MNL C 103, 35. d., 17, 317v: „1 Historia Haeresum Franc. Van-Ranst in 8vo m”.

107 Frans VAN RANST (O.P.), *Historia haereticorum, [et] haeresum antea inscripta lux fidei seu diuus Thomas doctor angelicus* [...] (apud Laurentium Basilium, 1750), 348.

108 A 441, A 442 „Joannis Koritschnyák A. 1815”.

109 A 230 4r.

110 A 443, A 1385.

111 *Bibliothèque Janseniste, ou Catalogue alphabetique, des livres Jansenistes, Quésnellistes, Baïanistes, ou suspects de ces Erreurs*, 2 vols. (Bruxelles: 1739), 2:271–272.

112 A 2174.

ták.¹¹³ Csesznok István (1761–1828) sárospataki teológiai tanulmányok után 1791-ben Utrechtben és Göttingenben, majd 1792-ben Jénában tanult.¹¹⁴ Hazatérve református lelkész lett Hangácson.

Dupin *De Antiqua Ecclesiae disciplina dissertationes historicae* (1686) című műve az 1770-es velencei kiadásban van meg a könyvtárban.¹¹⁵ A kétkötetes mű első kötéstáblájának belsején lévő possessorbejegyzést nagyrészt eltakarja a 19. század végi jászói ex libris; csak annyi olvasható, hogy Pozsonyban vásárolták a példányokat, melyek feltehetően azonosak Stepanek Vencel 1787-es könyvjegyzékének egyik tételével.¹¹⁶ Dupin kiadta Szent Optatus 4. századi numidiai püspök *De schismate Donatistarum* című művét 1702-ben Antwerpenben. Ennek jászói példányában Vatzek Károly bejegyzése áll az utolsó oldalon, tehát a könyv az ő hagyatékával került a prépostsági könyvtárba.¹¹⁷ Dupin *Traité philosophique et théologique sur l'amour de Dieu* (1717) című műve ugyancsak latin fordításban (*Tractatus philo-theologicus de veritate*, Coloniae Allobrogum, 1737) van meg a könyvtárban; a példány címlapjának aljáról levágott rész tartalmazhatott possessorbejegyzést.¹¹⁸

Az oratoriánus François-Aimé Pouget (1666–1723) indexre tett, Mikes Kelemen által lefordított montpellier-i katekizmusának három különböző – két latin (*Institutiones catholicae in modum catecheseos* [...]) és egy német (*Katholische Unterweisungen* [...]) – kiadásából őriz példányt a könyvtár. Ezek a kiadások már nem tükröznek janzenista tanokat, mert Pouget halála után az oratoriánus Pierre-Nicolas Desmolets a cenzúra által javasolt módon javította a művet.¹¹⁹ Az 1765-ös velencei kiadás példánya három bejegyzést tartalmaz, melyek nem kapcsolhatók konkrét személyhez.¹²⁰ Az 1782-es velencei kiadás példánya második kötetének címlapelőzékén Koptso József (Koptso Jozephus, Kopčo Jozef) bejegyzése áll,¹²¹ aki az 1820-as években adatható jolsvai (Jelšava, Szlovákia) plébánosként,¹²² tehát a mű az ő hagyatékából került Jászóra. Az 1779-es augsburgi kiadás címlapján a kisatírozott, kivakart possessorbejegyzés nem olvasható.¹²³

113 F 74 4r „Steph. Csesznok [?] 1791.”.

114 MOKOS Gyula, *Magyarországi tanulók a jénai egyetemen* (Budapest: 1890), 80; HADOBÁS Pál, *Edelény és környéke az irodalomban* (Edelény: Művelődési Központ, 2005), 40.

115 B 34 „comparatus Posonii”.

116 MNL C 103, 35. d., 17, 318r: „2 Tomi De Antiqua Ecclesia Disciplina Ludov. Dupin in 8vo”.

117 A 145 fol. „Comparavit CarolusWaczek O. Praem. Jaszov”.

118 A 880.

119 SZELESTEI N. László, „Nagy Ignác püspök, a székesfehérvári egyházmegye lelkületének szervezője”, in *Személyek, intézmények szerepe a hívek lelkeségének alakításában a 17–18. században*, szerk. SZELESTEI N. László, Pázmány Irodalmi Műhely: Lelkiségtörténeti tanulmányok 24, 165–172 (Budapest: MTA-PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, 2019).

120 A 148 fol. címlap tetején kisatírozott „Collegii Heresiani V[?] 1781”, alatta „Cajet a S. Thoma” olvasható; a címlapelőzék alján „Emit Szathmáry 16. f.”.

121 A 211 fol. „Josephi Koptso Parochi Jolsvensis Tomi 2”.

122 *Catalogus venerabilis cleri dioecesis Rosnaviensis* (Cassoviae: Typis Lycei, 1828), 10–11.

123 A 2556.

A magát teológusként a janzenisták és jezsuiták közötti vitában középre pozicionáló bencés Augustin Calmet-nak (Dom Calmet, 1672–1757)¹²⁴ 1707–1717 között megjelent *Commentaires sur l'Ancien et le Nouveau Testament* című műve 1789-es würzburgi kiadásának kötetei Koritsnyák Jakab 1816-os possessorbejegyzését tartalmazzák az első kötéstábla belsején.¹²⁵ Calmet *Commentarius litteralis historico-moralis in Regulam S. P. Benedicti* (1. francia kiadás 1734) című műve 1750-es linzi kiadásának előzéklapján a jászói könyvtár 1779-es bejegyzés áll.¹²⁶ Ez a könyv szerepel Meszessy alprior könyvtárának 1787-ben felvett leltárában.¹²⁷

4.3. A janzenizmussal vitázó művek

Matthieu Petit-Didier (1659–1728) bencés teológus, egyháztörténész részt vett a gallikanizmussal és a janzenizmussal kapcsolatos vallási vitákban a jezsuiták oldalán. Egy műve, a pápák tekintélyéről és tévedhetetlenségéről szóló teológiai értekezése szerepel a könyvtárban pozsonyi kiadásban. A példányban négy tulajdonosi bejegyzés található: a címlapon a budai jezsuita kollégium 1760-as, az első kötéstábla belsején Bernáth Miksa László 1791-es grazi, valamint a jászói könyvtár 1804-es és 19. század végi beragasztott ex librise.¹²⁸ A kötet tehát Bernáth könyveivel került a prépostsági könyvtárba.

A Quesnel százegy propozícióját 1713 szeptemberében elítélő Unigenitus bulla után számos mű foglalkozott a kérdéssel, melyek közül két kölni kiadvány egybekötve szerepel a könyvtárban.¹²⁹ Az 1714-ben megjelent *Propositiones damnatae* [...] tartalmazza Quesnel téziseit, s e mű elé kötötték Barthélemy Des Bosses (1668–1738) belga jezsuita *Epistola abbatis N. ad episcopum N. Quibus demonstratur aequitas Constitutionis Unigenitus* című művének 1716-os kiadását. A kolligátum első kötéstábláján a jászói könyvtár 19. század első fele és vége ex libris-e szerepel.

Johann Kugler (1654–1721) cseh jezsuita Quesnel tanait és az általuk kiváltott vitának a történetét bemutató műve, a *Synopsis historiae quesnellismi, sive brevis instructio historico-polemica* [...] az 1720-as prágai kiadásban van meg a könyvtárban, címlapján a leleszi konvent possessorbejegyzésével.¹³⁰

Felice Potesta (1649–1702) palermói minorita, az inkvizíció tagja *Examen ecclesiasticum* című műve 1751-es velencei kiadásának függelékében közli Quesnel 101 javaslatát és azok pápai elítélését. A jászói példány (A 191 4r) két possessorbejegyzést tartalmaz a

124 Jacques BOMBARDIER, „Dom Calmet et les sciences sacrées”, in *Dom Augustin Calmet: Un itinéraire intellectuel*, dir. par. Philippe MARTIN et Fabienne HENRYOT, 163–172 (Paris: Riveneuve éditions, 2008), 163.

125 A 177 4r, A 178 4r „Joannis Koritschnyák A. 1816”.

126 A 123/1–2 „Bibliotheca Jaszoviensis Canon. Reg. S. et Ex. Ord. Praemon. 1779”.

127 Inventur Nro 17, 287v: „1 Tomo Calmet Historico-moralis”.

128 A 1256, a címlapon „Collegii Budensis S. J. 1760”, az első kötéstábla belsejében „Ex Libris Ladislai Bernáth in Grazi Seminario Studiorum Profecti 1791”.

129 A 1330.

130 A 1352 „Conventus Lelesiensis”.

címlapon,¹³¹ melyekből kiderül, hogy Unger János (1744–?) ferences, majd pálos szerzetes 1773-tól birtokolta a könyvet, aki 1778-tól élt a Pécs melletti Szent Jakab-hegyen,¹³² s akitől Kovács Dénes vásárolta meg 1782-ben. A kötet érdekessége, hogy Kovács egy családi kapcsolatokat tartalmazó latin–magyar szöszedetet (Nomina Affinitatis) írt be az előzéklapra.

Francesco Scipione Maffei (1675–1755) neves velencei polihisztor a jezsuiták felkérésére írt *Historia theologica dogmatum et opinionum* [...] című művét (Trento, 1742) Frederick Reiffenberger latin fordításában tartalmazza a könyvtár.¹³³ Az ortodox kegyelemtan védelmében a janzenistákkal szemben állást foglaló mű az isteni kegyelem, a szabad akarat és az eleve elrendelés kérdéseit tárgyalja százegy tételben összefoglalva. Maffei műve után Reiffenberger *De divina gratia rebus que caeteris eo pertinentibus* című teológiai disszertációját tartalmazza a kötet possessorbejegyzés nélkül. Az olvasásra utaló egyetlen ceruzás bejegyzés Reiffenberger disszertációjában az 508. oldal alján olvasható: a „Nunquam refutata” megjegyzés a Jansen, Arnauld és Quesnel tanainak Gabriel Daniel jezsuita által végbevitt cáfolatára utaló részre vonatkozik.¹³⁴

Enrico Noris (1631–1704) dogmatörténész és két tanítványa, Fulgenzio Bellelli (1677–1742) és Lorenzo Berti (1696–1766) Ágoston-rendi remeték polemikus műveikben az ágostoni kegyelemtan ortodox értelmezése mellett foglaltak állást anélkül, hogy megkérdőjelezték volna a janzenizmus pápai elítélését. Több művük mégis a janzensita könyvek listájára került.¹³⁵ Bellelli *De modo reparationis* című művét a soissoni de Gorgne kanonok feljelentette a Szent Hivatalnál 1741-ben, s ugyanekkor feljelentették Berti *De theologicis disciplinis* című kötetét is a janzenista tanok állítólagos jelenléte miatt. A két szerző neve ezt követően egymás mellett fordul elő az eseményekben, noha a cenzorok elfogadták a két művet. 1744-ben a vita újra fellángolt, amikor Jeand’Yse de Saleon (1669–1751), Rodez püspöke (1746-tól bécsi érsek) javasolta de Gorgne vádjainak kivizsgálását XIV. Benedek pápának.¹³⁶ Saleon hiába próbálta elérni, hogy a francia papság 1748-as gyűlése elítélje az általa feljelentett műveket. Berti *Augustinianum systema de gratia ab iniqua Baiani et Ianseniani erroris insimulatione vindicatum* [...] című munkájában Saleon írásának széles körű cáfolatát adta. A cáfolat első, 1747-es római kiadásának

131 A 191 4r „Ex Libris Joannis Unger 1773”, „Ex Libris P. Dionysii Kovács. Emptus [?] A. R. Dno Unger in Monte Jacobaeo existente 1782”.

132 HORVÁTH István, „A Jakab-hegyi remeték élete a 18. században”, in *Pálosaink és Pécs, Művelődéstörténeti Műhely Rendtörténeti konferenciák 4/4*, szerk. SARBAK Gábor, 81–91 (Budapest: Szent István Társulat, 2016), 85.

133 Frankfurt am Main és Mainz, 1756, A 67 fol.

134 „Sufficit vel primoribus attigisse digitis Augustinum Jansenii, reflexiones morales Arnaldi, opera Quesnelli, literas provinciales, quae tantum in Gallia fecere strepitum, atque egregie demum fuerunt confutatae, a P. Daniel nasutulis hisce hominibus offerente dignum patella operculum.”

135 A *Dictionnaire des livres jansénistes, ou qui favorisent le jansénisme* (Anvers: 1752) című könyv Bellellinek két művét [*Mens S. Augustini de statu creaturae rationalis ante peccatum* (Lucernae: 1711); *Mens S. Augustini de modo reparationis humanae post lapsam* (Romae: 1737)], Bertinek egy művét említi (*De disciplinis theologicis*, 1737).

136 Evergton SALES SOUZA, „L’incontournable jansénisme: l’Église d’Utrecht et la réforme ecclésiastique portugaise”, *Histoire, Économie et Société* 24, nr. 4 (2005): 555–572. DOI: 10.3917/hes.054.0555.

példányát őrzi a jászói könyvtár 19. század első feléből való ex librisszel.¹³⁷ A konfliktus ekkor már túllépett a Bellelli és Berti írásairól zajló nézeteltérés keretein, és a Maffei és Migliavacca között folyó, valamint a Franciaországban megújult janzenista vitákkal együtt beilleszkedett az ellentétes – janzenisztikus, augustinusi, molinista és jezsuita – tendenciák közé. 1750-ben Jean-Joseph Languet de Gercy (1677–1753), Sens püspöke újból nyomást próbált gyakorolni XIV. Benedek pápára, hogy elítélje Bellelli és Berti műveit (*Judicium de operibus theologicis FF. Bellelli et Berti*, Senonis, 1750). Languet vitairata is megtalálható a jászói könyvtárban Berti *De theologicis disciplinis* [...] című, 1735–1745 között írt műve 1776-os velencei kiadásának ötödik kötetében.¹³⁸ Ez azonosítható Augustinus Stanzel 1787-es könyvjegyzékének „5 Berti Theologia” tételével.¹³⁹

4.4. Egy kéziratos disszertáció a gratia efficacáról

Hajnalkőy János „Dissertatio Theologica: De gratia efficaci in aetu primo, Anet. P. Casparo Segovia e S. J.” című munkájának harminchat oldalas kézirata a könyvtár Miscellanea részének 49. kötetében található.¹⁴⁰ A keletkezés dátuma a kézirat első és utolsó oldalának tanúsága szerint 1773 áprilisa. A szerzőről a disszertáció utolsó oldalán egy másik kéztől származó bejegyzés közli, hogy Hajnalkőy tornai plébános, rozsnyói teológus, aki több nyelven beszél.¹⁴¹ Ezen adatok alapján a szerző azonosítható azzal a Ioannes Hajnalkőyvel, aki 1770–1774 között a római Collegium Germanicum et Hungaricum diákja volt,¹⁴² ahonnan hazatérve először tornai (Turňa nad Bodvou), majd 1775-ben barkai (Bôrka) plébános lett. A mű ugyan nem foglalkozik külön a janzenisták kegyelemtani nézeteivel, de tanúsítja, hogy a gratia efficax kérdése a 18. század második felében is aktuális volt Jászon.¹⁴³

---

137 A 272 4r/9, 10.

138 A 144/7 fol.

139 MNL C 103, 35. d., 17, 307r.

140 Misc. 49. Dátum jelzés a kézirat első oldalán: „Descripſi Ao 1773 mense Aprili”, a végén: „Hanc Centrum numeri constantem Diſſertatione de gratia efficaci finivi die 29a Aprilis 1773.”

141 „Scriptor Diſſertationis Huius eſt Parochus Tornenſis Hajnalkővi. Theologus Roſnenniſis, ubi Doctiſſimus, plurium linguarum gnatus, mature terris ereptus.”

142 Andreas VERESS, *Fontes rerum Hungaricarum, II. Volumen Secundum: Roma; Collegium Germanicum et Hungaricum I. Matricula 1559–1917* (Budapest: 1917), 221.

143 A száz tételből álló értekezés fejezetei: Praefatio (1.); I. Qua certantur, prae ſupponuntur (2–14.); II. Refelluntur aliorum Sententia (15–26.); III. Stabilitur propria ſententia (27–37.); IV. Mire conſona Jeſuitarum Systemati oſtendit (38–47.); V. Auctoritate firmatur S. Auguſtini (48–60.); VI. Defenditur Auguſtinianum Systema (61.); Objectiones Praedeterminantium (62–69.); Objectiones Suaristar (70–73.); Moliniſtarum Objectiones (74–91.); Objectiones Congruistarum (92–100.).

5. Összegzés

A jászói premontrei prépostság 17–18. századi könyvvállományáról az 1787-es könyvjegyzékben, a 19. század végi katalógusban rögzített adatok és a jelenlegi állomány alapján megállapítható, hogy a kor műveltségében többnyire tájékozott szerzeteseket nem hagyta érintetlenül a janzenista áramlat. Míg az 1787-es leltárban csak egyetlen kiemelkedő janzenista szerző, Antoine Arnauld *Logica sive Ars cogitandi* művét lehetett azonosítani, az 1897-es katalógusban több elsődlegesen janzenista és janzenista vonatkozású mű szerepel: Pasquier Quesneltől három, Isaac Le Maistre de Sacy-tól két, Blaise Pascaltól egy könyv.

Összehasonlítva ezt a képet a Berecz Ágnes által vizsgált egyházi és világi könyvtárak 17–18. századi állományával megállapítható, hogy a könyvlisták tanúsága és jelenlegi ismereteink szerint több fontos janzenista szerző művei hiányoztak a jászói könyvtárból, köztük például Cornelius Jansen, Pierre Nicole, François Boyer, Pierre Jurieu, Nicolas Fontaine és Louis Sebastien Le Nain de Tillemont munkái. A vizsgálat tanúsága szerint Jászón egyaránt jelen volt a könyvekben a janzenista spiritualitás, a teológiai janzenizmus, a janzenista nézetek kritikája és a janzenizmusban gyökerező jezsuita ellenesség. A premontrei szerzetesek aktív részvétele a kegyelemtan körüli vitákban figyelemre méltó.

Az 1787-es leltár cellákban számba vett könyvvállományának alapvető jellegzetesége a latin nyelvű művek dominanciája: a művek négyötöde latin, a fennmaradó rész főként német, és viszonylag kis mennyiségben található magyar és francia művek. A könyvek nyelvi megoszlása szoros kapcsolatban áll a szerzetesek származásával és nyelvtudásával. A szerzők közül többnek egynél több műve is megvolt. A művek fő tematikája a teológia, az egyháztörténet, az egyházjog, a prédikáció, a meditáció, a természettudományos szakmunkák, iskolai tankönyvek körébe esik, de megtalálható köztük a kor irodalmi bestsellere, Fénelon *Télemakhosza* is. Az egynél több példányban meglevő művek a szerzetesi használat intenzitását mutatják. A rövidített leírás miatt a bibliakiadások pontosan nem azonosíthatók: volt köztük egynyelvű héber, latin és magyar kiadás, valamint kétnyelvű héber–latin, latin–német egyaránt. A 18. századi könyvtár állománya túlnyomórészt aktuális, 18. századi nyomtatványokat tartalmazott, de volt benne számos 17. századi kiadvány is. A könyvek segítették a premontreieket napi feladataik ellátásában a lelki gondozás, az oktatás területén és a prépostság gazdasági dolgaiban. A cellákban őrzött könyvek jól tükrözik a szerzetesek műveltségét, érdeklődését és rendi feladatait. Jelentős eltérés mutatkozik az egyes cellákban számba vett könyvek mennyiségében: a legtöbb könyv Meszessy Domonkos alperjel, a legkevesebb Leopold Stöhr emeritus prior szobájában volt.

Az 1897-es katalógus anyaga lényegében megegyezik a jelenlegi „történeti” állománnyal, csupán elenyésző hiány van. Ezekben a janzenista vonatkozású könyvekben a rendtagok bejegyzésein kívül fellelhető jezsuita, pálos és református lelkész tulajdonosi bejegyzése. Az 1787-es inventárium és a jelenlegi anyag mutat némi átfedést: a jelenlegi állományban őrzött, janzenizmussal kapcsolatos hatvanegy műből öt biztosan beazonosítható a 18. század végi listán. Az itt rajzolt kép természetesen töredékes, teljes kép majd a „történeti” állomány módszeres katalogizálásának befejezése után kapható.

Arnauld d'Andilly, Robert

Les confessions de S. Augustin. Traduit en Français. Paris, 1649.

A1350

Berti, Lorenzo

Augustinianum systema de gratia ab iniqua Bajani, & Janseniani erroris insimulatione vindicatum, sive refutatio librorum, quorum titulus bajanismus, et Jansenismus redivivi Pars prima, Romae, 1747.

A272. 4r./9

Berti, Lorenzo

Augustinianum systema de gratia ab iniqua bajani, & janseniani erroris insimulatione vindicatum, sive refutatio librorum, quorum titulus bajanismus, et jansenismus redivivi Pars altera. Romae, 1747.

A 272. 4r./10

Boileau, Nicolas

Oeuvres diverses. Paris, 1701.

M 87

Bossuet, Jacques-Bénigne

Defensio declarationis. Tomus I-II. Luxemburgi, 1730.

B 63 4r

Bossuet, Jacques-Bénigne

Historia doctrinae protestantium. Tom. II. Viennae, 1751.

F 735

Bossuet, Jacques-Bénigne

Praeceptoris doctrinae catholicae, de iis argumentis, de quibus controversiae sunt, expositio. Ex interpretatione Clavdii Flevrii presbyteri Parisiensis, ab ejusdem expositionis authore recognita. Editio novissima. Viennae, 1753.

A1736

Bossuet, Jacques-Bénigne

Doctrinae catholicae, de iis argumentis, de quibus controversiae sunt, Expositio, E Gallico Latina, ex recensione abbatis Floridi ab authore revisa, probataque. Tyrnaviae, 1755.

A1878

Bossuet, Jacques-Bénigne

Doctrinae catholicae, de iis argumentis, de quibus controversiae sunt expositio ex interpretatione Claudii Fleurii, presbyteri Parisiensis, ab ejusdem expositionis auctore recognita. Viennae, 1765.

A1439/1

Bossuet, Jacques-Bénigne

Gesammelte Predigten Aus dem Franzoesischen uebersetzt von Wolfgang, Abte des Benediktinerstiftes Gleink, in Oberoesterreiche Erster Theil. Steyr, 1778.

A1130/1–15

Bossuet, Jacques-Bénigne

Geschichte von den Veränderungen der Protestantischen Kirchen. Prag, 1785.

F 897

Bossuet, Jacques-Bénigne

Geschichte von den Veränderungen der Protestantischen Kirchen, Prag, 1786.

F 391

Calmet, Augustin

Commentarius litteralis, historico-moralis in regulam S.P. Benedicti cum annotationibus pro variis religiosorum ordinibus Regulam S.P. Benedicti profitentibus tomus 1–2. Lincii, 1750.

A 123/1–2

Calmet, Augustin

Commentarius literalis in omnes libros veteris testamenti latinis literis traditus a Joanne Dominico Mansi congregationis clericorum regularium Matris Dei, Lucensi. Editio novissima ad exemplar Parisiense correcta Tomus Primus. Wirceburgi, 1789.

A177. 4r

Calmet, Augustin

Dissertationes in Vetus et Novum Testamentum latinis literis traditae a Joanne Dominico Mansi. Wirceburgi, 1789.

A178. 4r

Des Bosses, Barthélemy

Epistola abbatis n. ad episcopum N. Quibus demonstratur aequitas constitutionis unigenitus, etc. nec non libellis adversus hanc constitutionem editis respondetur E Gallico Latine Redditae. Coloniae Agrippinae, 1716.

A1330/1

[Egybekötve]:

Propositiones damnatae octava die Septembris anno ab Incarnato Verbo: Sive Venenum centum & unius propositionum é Paschasii Quenellii moralibus, in singulos novi testamenti versus, reflexionibus excerptarum. Opusculum é gallico latiné redditum. Coloniae Agrippinae, 1714.

A 1330/2

Duguet, Jacques Joseph

Regeln zum Verstande der heiligen Schrift Aus dem Französischen des Herrn Abts Duguet übersetzt. Wien, 1777.

A1264

Dupin, Louis Ellies

Nova bibliotheca auctorum ecclesiasticum etc. Tom I–III. Parisiis, 1692.

F 74 4r

Dupin, Louis Ellies

Sancti Optati de schismate Donatistarum libri VII. Antverpiae, 1702.

A 145 fol.

Dupin, Louis Ellies

Tractatus philo-theologicus de veritate, Coloniae Allobrogum, 1737.

A 880

Dupin, Louis Ellies

De antiqua ecclesiae disciplina dissertationes historicae. Tom I–II. Venetiis, 1770.

B 34

Genet, François

Theologie Morale ou Resolution des cas de conscience selon l'Écriture Sainte, les canons, & les saints Peres composée par l'ordre de Monseigneur l'Évêque et Prince de Grenoble, maintenant Cardinal de la sainte Eglise Romaine. Tome Troisième. Paris, 1703.

A1873

Genet, François

Theologia moralis juxta Sacrae Scripturae, canonum, et ss. patrum mentem, jussu eminentissimi, ac reverendissimi Stephani cardinalis Le Camus Episcopi Gratianopolitani, Gallica Lingua, & deinde Latina exarata a plurimis aliarum mendis diligenter expurgata, & praeter varia conciliorum provincialium, synodorumque Italiae Decreta, omnibus Benedicti XIV. & SS. D. N. Clementis XIII. Feliciter regnatis constitutionibus ad rem moralem pertinentibus nunc primum illustrata. Tomus Secundus. Venetiis, 1763.

A 1351/1–5

Gerberon, Gabriel

Sancti Anselmi ex Beccensi abbate Cantuariensis archiepiscopi Opera: nec non Eadmeri monachi Cantuariensis Historia novorum et alia opuscula: labore ac studio D. Gabrielis Gerberon monachi Congregationis S. Mauri ad mss. fidem expurgata et aucta. Secunda editio, correctae & auctae. Lutetiae Parisiorum, 1721.

A 147/1 fol.

Habert, Louis

Theologia dogmatica et moralis, ad usum seminarii Catalaunensis. Tomus I–VIII. Venetiis, 1747.

A 1365/1-8

Habert, Louis

Theologia dogmatica & moralis, ad usum seminarii Catalaunensis. Planissima, critica, & solidissima methodo conscripta, nunc vero ad usum totius orbis litterarii, post editiones Parisiensem et Venetam in Germania denuo recusa, in duos tomos divisa a plurimus mendis sollicitè purgata editio prima in Germania. Tomus I. Augustae Vindelicorum, 1751.

A 192.fol.

Habert, Louis

Theologia dogmatica & moralis, ad usum seminarii Catalaunensis. Planissima, critica, et solidissima methodo conscripta, nunc vero ad usum totius orbis litterarii post editiones Parisiensem et Venetam in Germania denuo recusa, in duos tomos divisa, Augustae Vindelicorum, 1751.

A 228.fol./1-2

Habert, Louis

Praxis sacramenti poenitentiae sive methodus illius utiliter administrandi edita jussu episcopi comitis Verodunensis ad usum confessoriorum dioecesis suae Latinitate docta. Venetiis, 1758.

A862

Habert, Louis

Praxis sacramenti poenitentiae sive methodus illius utiliter administrandi edita jussu episcopi comitis Verodunensis ad usum confessoriorum dioecesis suae. Editio novissima diligenter emendata. Venetiis, 1761.

A 1372

Habert, Louis

Compendium theologiae dogmaticae et moralis ad usum seminarii Catalaunensis, planissima, critica, & solidissima methodo conscripta, nunc vero ad usum totius orbis litterarii, post plures editiones Parisienses & Venetas in Germania etiam secundis curis

recusa. Et aplurimis mendis sollicite purgata by Habert, Ludovicus; sacrae facultatis Parisiensis doctoris, theologi, & socii Sorbonici. Augustae Vindelicorum, 1771.

A1292

Habert, Louis

Theologia dogmatica et moralis, ad usum seminarii Catalaunensis, planissima, critica, & solidissima methodo conscripta, nunc vero ad usum totius orbis litterarii, post plures editiones Parisienses & Venetas in Germania etiam secundis curis recusa, In VIII Tomos divisa. Augustae Vindelicorum, 1771.

A 2131/1–8

Habert, Louis

Praxis sacramenti poenitentiae, sive methodus edita jussu episcopi comitis Verodunensis. Ad usum confessoriorum dioecesis suae. Latinitate donata. Venetiis, 1791.

A1950

Havermans, Macaire

Tyrocinium theologiae moralis ad mentem SS. Patrum praesertim Sancti Augustini Editio novissima. Venetiis, 1771.

A496/1–2

Juénin, Gaspard

Institutiones theologicae ad usum seminariorum. Antverpiae, 1746.

A 1284/1–7

Juénin, Gaspard

Theologia redacta in compendium per interrogata et responsa. Antuerpiae, 1759.

A 1277

Kugler, Johann

Synopsis historiae quesnellismi, sive brevis instructio historico polemica, de haeretica quesnelli doctrina per dogmaticam Clementis XI. Sum. Pont. Constitutionem Unigenitus merito fulminata. Praegae, 1720.

A1352

Languet de Gercy, Joseph

Opus de theologicis disciplinis nunc primum septem voluminibus comprehensum, et praeter uberrimum, generalemque rerum indicem ad calcem appositum, Necnon Apologeticas omnes ejusdem dissertationes complectens. Editio novissima ab auctore recognita [...] dubiorum consarcinatore. Tomus septimus. Bassani, 1776.

A 144/7 fol.

Le Maistre de Sacy, Isaac

Die Epistels Pauli an die Römer, Mit ihrer Auslegung, so wohl des Wort-Ver-stands, als auch der Worte geistlicher und geheimer Bedeutung, Auß denen Heiligen Vättern und andern Kirchen-Lehrern gezogen Nun aber aus dem Frantzösischen in das Deutsche übersetzt. [Prag, Rüdiger], 1720.

A 137. fol./1–2

Le Maistre de Sacy, Isaac

L'histoire du Vieux Et Du Nouveau Testament, avec des explications édifiantes, tirées des Saints Péres, pour régler les moeurs dans toutes fortes de conditions. Dédiée à Monseigneur le Dauphin. Vienne, 1764.

A736

Le Tourneux, Nicolas

Christliches Jahr / Das ist: Alle Episteln und Evangelien. Augspurg, 1739.

A 119/1–10

Le Tourneux, Nicolas

Keresztény esztendő azaz Epistolák és Evangéliomok. Magyarra fordította egy pap [Lovász Iroszló]. 1–5. rész. Buda, 1771.

A 85 4r

Maffei, Francesco Scipione

Historia theologica dogmatum et opinionum de divina gratia, libero arbitrio et praedestinatione quae visuerunt, ecclesiae primis quinque saeculis, in qua item singulari studio colligitur et exponitur, hac ipsa de materia S. Augustini doctrina nec non ostenditur, quantum pugnent proscriptae per Bullam Unigenitus, centum et una propositiones earumque tentatae a variis vindicae cum traditione catholica ex italico latine reddidit Fridericus Reiffenbergius, Soc. Jesu Presbyter. Francofurti ad Moenum et Moguntiae, 1756.

A 67 fol.

Morel, Robert

Effusion de coeur, ou entretien spirituel et affectif d'une ame avec Dieu, sur chaque verset des pseumes & des cantiques de l'Eglise par un religieux Bénédictin de la Congrégation de Saint-Maur. Nouvelle edition, revüë, corrigée, & augmentée. Avec approbations et privilege du Roy Premier. Tome I–V. Paris, 1729–1730.

A2174/1–5

Opstraet, Joannes

De locis theologicis dissertationes decem Joannis Opstraet theologi Lovaniensis: quibus accessit tractatus theologicus de Scripturae Sacrae sensu multiplici Nic. Le Gros

Sac. Theol. Doct. Et Eccl. Rhemensis Canonico sub auspiciis amplissimi praesulis Simonis Ambrosii Nobilis De Stock. Venetiis, 1769.

A 230 4r.

Opstraet, Jean

J. O. S. T. L. Pastor bonus, seu idea, officium, et praxis pastorum jussu reverendissimi ac celsissimi domini domini Leopoldi Ernesti, exemptae ecclesiae Passaviensis episcopi, AC S. R. I. Principis ex S. R. I. comitibus de – et in firmian, &c. &c. suae dioecesis clero pro norma agendi, docendique proposita. Editio emendatior. Bambergae & Wirceburgi, 1776.

A1385

Opstraet, Joannes

De locis theologicis dissertationes decem. Quibus accessit tractatus theologicus de Scripturae. Tomus I–II. Venetiis, 1777.

A 443/1–2

Opstraet, Jean

Opera theologica. Tomus I–IX. Venetiis, 1783.

A 441/1–9

Opstraet, Jean

Theologiae dogmaticae, moralis, practicae, et scholasticae. Volumen I–VI. Ticini, 1787.

A 442/1–6

Pascal, Blaise

Provinzialbriefe über die Sittenlehre und Politik der Jesuiten unter dem Namen Louis de Montalte I–III. Theil. Lemgo, 1773.

B 186

Petit-Didier, D. Matthieu

Tractatus theologicus de autoritate & infallibilitate summorum pontificum. Posonii, [1745].

A 1256

Potesta, Felice

Examen ecclesiasticum, in quo universae materiae morales, omnesque feré casus conscientiae excogitabiles, solidé ac perspicué resolvntur. Venetiis, 1751.

A191 4r.

Pouget, François-Aimé

Institutiones catholicae in modum catecheseos: in quibus quidquid ad religionis historiam & ecclesiam dogmata, mores, sacramenta, preces, usus & ceremonias pertinet, to-

tum id brevi compendio ex sacris fontibus scripturae & traditionis explanatur ex Gallico idiomate in Latinum sermonem translatae; adjectis singulis e scriptura et traditione petitis probationibus et testimoniis. Tomus I-II. Venetiis, 1765.

A 148. fol./1-2

Pouget, François-Aimé

Katholische Unterweisungen nach der Weise einer Christenlehre, in welchen, was immer zu der Religionsgeschichte, und den Lehren, Sitten, Sacramenten, Gebethen, Gebräuchen, und Uebungen der Kirche gehöret, insgesamt in einem kurzen Begriffe aus den heiligen Gründen der göttlichen Schrift und Uebergabe deutlich gezeiget wird. Augsburg, 1779.

A2556/1-6

Pouget, François-Aimé

Institutiones catholicae in modum catecheseos, in quibus quidquid ad religionis historiam & ecclesiae dogmata, mores, sacramenta, preces, usus, & caeremonias pertinet, totum id brevi compendio ex sacris fontibus scripturae & traditionis explanatur. Tomus I-II. Venetiis, 1782.

A211.fol./1-2

Quesnel, Pasquier

Compendium moralis evangelicae, sive considerationes christianae super textum quatuor evangelistarum quo ejus lectio & meditatio facilior reddatur iis qui illi se applicare incipiunt. Impressum jussu illustrissimi episcopi et comitis Catalaunensis, Paris Franciae. E Gallico Latiné versum. Tomus I-III. Lovanii - Parisiis, 1694.

A1763/1-2-3

Quesnel, Pasquier

Compendium moralis Actuum Apost. Epistolarum S. Pauli, Epistolarum catholicarum, Et Apocalypseos. Sive considerationes christianae super textum illorum librorum. Tomus I-III. Lovanii, 1698.

A 1763/4-5-6

Quesnel, Pasquier

Asylum innocentiae Quenell. P. Quenellio, Paris. Dioec. presbytero, meliora in considerationibus suis in N. Test. auctoritate illustrissimorum Galliae episcoporum inter suos docenti sed ob ista à Pontifice damnato, demum in ipsa Romanae Curiae cynosurâ, i. est in jure canonicô, per suffragia selectiora & probata, quoad intimos rerum damnatarum recessus, quaesitum, examinatum, & inventum. Francofurti, 1718.

B 125 4r

Thomassin, Louis

Vetus et nova ecclesiae disciplina. Tomus I-III. Ventiis, 1766.

B 38 fol.

Thomassin, Louis

Vetus et nova ecclesiae disciplina. Tomus I-III. Ventiis, 1773.

B 30 fol.

Van-Espen, Zeger Bernard

Opera omnia canonica I-VI, Commentarius in canones VII, Supplementum ad variis collectiones operum Van Espen VIII, Vita D. Van Espen per D+++ IX. Venetiis et Lovanii, 1765, 1769.

B 23 fol

Van-Ranst, François

Historia haereticorum [...] Editio quarta. Venetiis, 1759.

F 847